درس ۳: فلسفه و زندگی

مفاهیم آموزشی

الف) فلسفه و زندگی

۱- هر یک از ما باورهایی دربارهٔ جهان، انسان، مرگ و ... داریم.
۲- این باورها گاه با باورهای دیگران یکسان است و گاه هم متفاوت و هم مختلف.
۳- ما با این باورها زندگی می‌کنیم، تصمیم می‌گیریم و عمل می‌کنیم.
۴- شاید دلایل برخی از این باورها را بدانیم یا حتی برای برخی دلیلی نداشته باشیم و طبق عادت آنها را قبول کرده باشیم.
۵- اگر بتوانیم باورها، یا طرز فکرها و عقیده‌ها را خوب تحلیل کنیم می‌توانیم حدس بزنیم که افراد در زندگی خود به دنبال چه اهدافی هستند و زندگی برای آنها چه معنایی دارد.
۶- ✪ کسانی که در حقیقت اهل تفکر فلسفی هستند، می‌کوشند: ۱) به تفکر دربارهٔ باورهای خود بپردازند و ریشهٔ آن باورها و چرایی قبول آنها را مرور کنند. ۲) بنیان‌های فکری خود را در چارچوب عقل و منطق قرار دهند.

۷- اندیشیدن فیلسوفانه:
۱) تأمل کردن دربارهٔ باورهای مربوط به زندگی است.
۲) آموختن چرایی و یافتن دلایل درستی یا نادرستی باورها است.
۳) پذیرفتن باورهای درست و کنار گذاشتن باورهای نادرست است.
۴) ساخت بنیان‌های فکری خود و رسیدن به آزاداندیشی و کسب شخصیتی مستقل است.

ب) معنای زندگی

۱- باورها که فلسفهٔ ما را می‌سازند، نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب اهداف ما دارند.
۲- فلسفه هر کس معنادهنده به زندگی اوست.

۳- دسته‌بندی مردم با توجه به نقش فلسفه در زندگی‌شان:
۱) آدم‌هایی که کمتر به اموری مانند حقیقت انسان و جهان می‌اندیشند و در انتخاب هدف دقت چندانی ندارند و بیشتر دنباله‌روی دیگران هستند.
۲) کسانی که در اموری مانند حقیقت انسان و جهان می‌اندیشند، در بسیاری از امور به دانشی درست دربارهٔ جهان و انسان می‌رسند، هدف قابل‌قبولی برای زندگی دارند و زندگی آنان معنای درستی دارد.
۳) گروهی که نگرشی نادرست دربارهٔ جهان و انسان دارند، در انتخاب هدف به خطا رفته و زندگی آنان معنای نادرستی دارد.

۴- برخی فواید تفکر فلسفی: ۱) دوری از مغالطه‌ها ، ۲) استقلال در اندیشه ، ۳) رهایی از عادت‌های غیرمنطقی
۵- دوری از مغالطه‌ها
- از فواید آموختن منطق: ۱) توانایی تشخیص مغالطه‌ها، ۲) خارج کردن مغالطه‌ها از باورها
- فلسفه از منطق کمک می‌گیرد تا: ۱) اندیشه‌های فلسفی درست را از تفکرات غلط تشخیص دهد. ۲) راه رسیدن به اعتقادات درست هموار شود.

- فیلسوفان می‌کوشند با کاستن از مغالطه‌ها:
۱) فهم درستی از حقایق چه در جهان هستی چه در مسائل بنیادی زندگی ارائه دهند.
۲) این فهم درست را با گفتار مناسب، خالی از مغالطه بیان کنند.
۳) نمونه‌هایی از مغالطه‌ها را جهت عبرت گرفتن دیگران نشان دهند.

۶- ✪ استقلال در اندیشه

- فیلسوف راستین:
۱) هیچ سخنی را بدون دلیل نمی‌پذیرد.
۲) عقیده‌اش را بر پایهٔ توهم، تخیل، تعصب و تبلیغات بنا نمی‌کند.
۳) در استدلال‌ها تفکر می‌کند و در صورت پی‌بردن به درستی‌شان، آنها را می‌پذیرد.

- تفاوت فیلسوف با دیگران:
۱) همهٔ مردم در مسائل بنیادی می‌اندیشند و نظر می‌دهند؛ امّا فیلسوف دربارهٔ آنها به نحو جدی فکر می‌کند.
۲) با روش درست وارد این قبیل مسائل می‌شود و پاسخ می‌دهد.
۳) تابع برهان و استدلال است نه تابع افراد و اشخاص.

@konkurTool

۷- رهایی از عادت‌های غیرمنطقی

- در بسیاری از مواقع افراد یک جامعه عقایدی را می‌پذیرند که:
  ۱) پشتوانه عقلی و محکمی ندارد.
  ۲) براثر مرور زمان و یا انتقال از نسلی به نسل بعد به‌صورت یک عادت درآمده است.
  ۳) اکثر افراد جامعه بدون دلیل آنها را پذیرفته‌اند.

- افراد متفکر و اندیشمند این جوامع
  ۱) این قبیل افکار را مورد نقد و ارزیابی قرار می‌دهند.
  ۲) اگر این افکار منطبق با عقل و استدلال نبود آنها را نمی‌پذیرند.
  ۳) تلاش می‌کند. سایر مردم را از این افکار باطل آگاه کنند.

- مردم چون این قبیل افکار باطل را پذیرفته‌اند:
  ۱) در ابتدا مردم سخنان متفکرانه را نمی‌پذیرند وحتی دیدگاه متفکران را باطل و انحرافی می‌نامند.
  ۲) استقامت و پایداری متفکران حق‌طلب و دلسوز منجر به کنار گذاردن عقاید باطل و روی آوردن مردم به حقیقت می‌شود.

۸- مثالی برای استقلال در اندیشه و رهایی از عادات

- افلاطون از بزرگ‌ترین فیلسوفان تاریخ است که در کتاب جمهوری خود تمثیلی به نام «تمثیل غار» را بیان می‌کند و در آن نشان می‌دهد چگونه فلسفه انسان را به سمت آزادی حقیقی هدایت می‌کند.

۹- ✪ تمثیل غارافلاطونی

۱) غاری در زیرزمین است و مردمانی در آن از دورهٔ کودکی رو به دیوار چنان زنجیر شده‌اند که نمی‌توانند از جای خود حرکت کنند و تنها می‌توانند روبه‌روی خود را تماشا کنند.
۲) در بیرون غار آتشی افروخته شده که پرتو آن به درون غار می‌تابد.
۳) بر بلندی‌ای که میان زندانیان و آتش است انسان‌ها، حیوانات و اشیای مختلف در حال رفت و آمد هستند و کارهایی انجام می‌دهند.
۴) سایهٔ این انسان‌ها، حیوانات و اشیا بر دیوار روبه‌روی مردمان به بند کشیده می‌افتد.
۵) مردمان به بنده کشیده شده جزاین سایه‌ها راندیده‌اند و این سایه‌ها را اشیای واقعی می‌پندارند و تصور می‌کنند همهٔ سروصداها ازاین سایه‌هااست.
۶) اگر به‌صورت اتفاقی زنجیر یکی از زندانیان پاره شود و مجبورش کنند که یکباره به سوی مدخل غار برود و به بیرون نگاه کند روشنایی چشم‌هایش را خیره خواهد کرد و نخواهد توانست اشیا را درست ببیند.
۷) اگر فرد بخواهد در خود روشنایی بنگرد چشم‌هایش به دردی طاقت‌فرسا مبتلا خواهد شد و به‌همین دلیل از روشنایی گریخته و به سایه‌ها پناه می‌برد؛ زیرا آنها را بهتر می‌توانست ببیند و به همین دلیل عقیده‌اش هم نسبت به سایه‌ها استوارتر می‌شود.
۸) اگر فردی تنومند او را از دهانه غار بالا بکشد و از غار بیرون ببرد، به‌طور کامل در معرض نور قرار دهد، ابتدا توانایی تحمل آن نور را نخواهد داشت اما به تدریج وقتی چشمان او با روشنایی خو بگیرد، می‌تواند نوری را که عامل شناخت اشیا است، ببیند.
۹) حال اگراین زندانی ازبندرهاشده، غاررا به یادآورد، برای رهایی زندانیان غارتلاش خواهد کرد و به آنهادربارهٔ سایه‌بودن آنچه حقیقت می‌پندارند، می‌گوید.
۱۰) زندانیان غار به حرف این زندانی از بند رها شده خواهند خندید و به یکدیگر می‌گویند او از غار بیرون رفت و با خراب شدن و از دست دادن بینایی‌اش بازگشت.

بررسی ۲۰

۱- چرا ماهیگیر از ...؟ زیرا ماهیگیر بر این باور بود که خوشبختی و سعادتمندی را باید در حال جست‌وجو کرد نه در آینده و پیشنهاد تاجر را دور باطلی می‌دانست که در انتها به همان نقطهٔ اول می‌رسید.
۲- این دو سبک ...؟ در دیدگاه تاجر، خوشبختی و سعادت در توجه به بُعد مادی زندگی و پیشرفت اقتصادی و ثروت اندوزی است و در نظر ماهیگیر خوشبختی، بودن در کنار خانواده توأم با آرامش است که آن را باید در حال جست‌وجو کرد و نه در آینده.
۳- آیا همه می‌توانند ...؟ خیر- زیرا دیدگاه‌های دیگری نیز در رابطه با سبک زندگی و ... وجود دارد.

تأمل ۲۲

می‌گویند وقتی فقر ... .
آیا می‌توانید حدس بزنید که او دربارهٔ زندگی چگونه می‌اندیشیده و چه هدفی در زندگی داشته؟ تا حدودی - با در نظر گرفتن روایت بالا می‌توان گفت زندگی مادی و ثروت برای تالس اهمیت نداشت. درحالیکه توانایی کسب ثروت را به راحتی داشت.

درس‌آموزی ۲۳

ارسطو، فیلسوف بزرگ ... .
از این حکایت کوتاه و جملهٔ ارسطو چه درس‌هایی می‌توان گرفت؟ ارسطو یک فیلسوف است و یک فیلسوف واقعی همچون ارسطو کسب حقیقت را بر هر چیزی ترجیح می‌دهد و از طرفی عقاید و افکار فیلسوف تابع برهان و استدلال است نه تابع افراد و اشخاص.

بررسی ۲۶

با توجه به ...،

۱- گذر از یک وضع عادی و رسیدن به حقیقت برتر در پرتو چه چیزی به‌دست می‌آید؟ با تفکر فلسفی یعنی استفاده از تفکر و به دور از عادات نابخردانه و تعصبات بی‌جا و یافتن پشتوانهٔ عقلی محکم

۲- رنج رسیدن به حقیقت شیرین‌تر است یا راحتی ماندن در نادانی؟ رنج رسیدن به حقیقت شیرین‌تر است.

۳- ✪ چرا افلاطون ماندن در نادانی و عدم درک حقیقت را به زندانی دربند تشبیه کرده است؟ زیرا فرد نادان از افکار و زندگی روزمرهٔ خود پا را بیرون نمی‌گذارد؛ مانند همان زندانی دربند که قادر به خروج از زندان نیست و در تاریکی می‌ماند.

۴- ✪ بزرگ‌ترین زندانی که بشر ممکن است به آن گرفتار شود، چیست؟ زندان جهل و گرفتاری در عادات نابخردانه

۵- چرا زندانیان در غار سخنان جوانی را که برای رهایی آنها برگشته بود، نمی‌پذیرفتند؟ زیرا آن سخنان، سخنانی غیر از عقاید و افکار مورد پذیرش زندانیان غار بود و لذا سخنان آن جوان را در ابتدا نمی‌پذیرفتند و حتی حرف او را خنده‌دار تصور می‌کردند.

به کار ببندیم ۲۶

۱- ✪ کسانی می‌گویند:

آیا جمله بالا از نظر شما درست است یا غلط؟ غلط است.

اگر درست است، دلیل خود را توضیح دهید.

اگر غلط است، جهت مغالطه را مشخّص کنید و آن را توضیح دهید. در این جمله یک مغالطه وجود دارد و آن این است که یک حکم جزئی به همهٔ مصداق‌ها تعمیم داده شده است (مغالطهٔ تعمیم ناروا) و این نادرست است؛ زیرا اگرچه برخی فیلسوفان بوده و هستند که به زندگی واقعی مردم کاری ندارند، اما همهٔ فیلسوفان این‌گونه نیستند؛ مانند سقراط.

۲- کدام‌یک از ابیات ... بیت شماره ۴ زیرا اشاره به سؤالی عمیق، بنیادی و فلسفی دارد. سؤال از مبدأ، هدف و مقصد هستی و زندگی است.

۳- از میان اشعاری ...

ای همه هستی ز تو پیدا شده — خاک ضعیف از تو توانا شده و ...

«نظامی گنجوی»

زیرا در این شعر یک دوره از مبحث هستی‌شناسی به‌طور خلاصه و دقیق بیان گردیده است.

۴- عبارت‌های زیر را ...

پاسخ پیشنهادی: گزارهٔ شمارهٔ یک، زیرا مسئلهٔ زندگی، مرگ، تولد و فاصلهٔ بین آن دو، از مسائل نهایی و بنیادی در زندگی هر فرد به‌شمار می‌رود و نسبت به گزاره‌های دیگر این نکته بنیادی‌تر است.

درس ۴: آغاز تاریخی فلسفه

مفاهیم آموزشی

۱- با شناخت آغاز اندیشه‌های فیلسوفانه می‌توان ریشهٔ بسیاری از اندیشه‌های رایج و سابقهٔ تاریخی آنها را شناخت.

۲- برای دانش فلسفه نمی‌توان از نظر زمانی آغازی در نظر گرفت و همچنین نمی‌توان گفت فلسفه ابتدا در کدام سرزمین پدید آمده است.

۳- هر جا تمدنی بوده حتماً در آن تمدن دربارهٔ اساسی‌ترین مسئله‌های هستی و زندگی بشر اندیشه کرده و سخن گفته‌اند حتی اگر اثر مکتوبی از آنها به دست ما نرسیده باشد.

۴- اطلاعات امروز ما نمی‌تواند تاریخ دقیقی از آغاز فلسفه ارائه دهد و تنها براساس آثار باقی‌مانده می‌توان گزارشی اجمالی از دورترین اندیشه‌های فلسفی ارائه داد.

۵- ایران باستان
- ۱) براساس گزارش‌ها
  - ۱- ایران باستان یکی از سرزمین‌های فلسفه‌خیز بوده است.
  - ۲- حکیمان و فیلسوفانی خداپرست در ایران میزیسته‌اند.
- ۲) به عقیدهٔ سهروردی و فیلسوفان بزرگ مسلمان
  - ۱- در دورهٔ کیانیان انسان‌های وارسته‌ای بودند که هم به حکمت و فلسفه می‌اندیشیدند و هم دارای سلوک معنوی بودند.
  - ۲- این حکیمان اندکی قبل از فیلسوفان دورهٔ یونان باستان، برخی هم‌زمان و برخی پس از آنان (فیلسوفان یونان باستان) می‌زیسته‌اند.

@KonkurVIP.ir